

Друга годишњица самопроглашене Косовске независности у читавој Србији је протекла у знаку невољног подсећања на овај трауматичан догађај, који је представљао дуго и темељно припреману кулминацију процеса бруталног отуђења онога што је без сумње вековима чинило есенцију нашег националног бића. Иако се неке на први поглед можда може учинити сасвим сувишним подсећање на улогу и значај Косова, и као физичког и као метафизичког простора, у времену у коме се све доводи у сумњу и ставља под знак питања, ретки су они који свакодневно живе носећи у себи свест о томе шта је то што Косово чини кореном око кога је исплетена сва наша историја и наша судбина и пре и после Косова. Још су ређи они који су у стању да макар у себи призову и материјализују косовску етику, тај неписани српски Талмуд, и да онда том етиком и јасном визијом вођени, воде (или агитују за) конзистентну државну и националну политику по овом питању. Јер, када имате идеју, организовано друштво које је око ње окупљено, може прилично лако да, чак и у најсложенијим условима, ангажујући своје интелектуалне и материјалне потенцијале синтетиче политику која стреми остваривању циљева формулисаних у идеји.

Насупрот томе, у одсуству јасне идеје свака политика убрзо постаје бујица фразе лишених смисла и преко потребне покретачке енергије. Наша стварност је нажалост таква да смо превалили више од половине пута који води од политике идеје до политике бесмисла. Косовска политика Србије (свих нас – и власти и опозиције, интелектуалне, културне и чини се нажалост једним делом и духовне елите) данас није инспирисана самим Косовом у свој ширини и свеобухватности његовог значења. Она као да заправо није инспирисана ничим, сем брутално тешким и неповољним стањем на терену, смањеном специфичном тежином Србије у међународној заједници и пословично лошим социјалним и економским приликама у земљи, које се од како генерација којој припадам памти, налазе на силазној путањи. Разумљиво је у потпуности то да су за друштво које се налази у овом стадијуму деволуције, апатија, резигнираност и осећај немоћи постали свакидашња лозинка и грађана и политичких елита када је реч о Косову и Метохији. Брига за свакодневно преживљавање и понајвише брижљиво потхрањиван општи осећај беспомоћности и немоћи учинили су да готово замре и свака дебата о томе како приступити решавању овог суштински важног питања.

Власт у Београду је својим досадашњим држањем показала да косовско питање доживљава као латентну омчу око врата, и универзални алиби за нечињење нашла је у чињеници да је читав проблем (као да је то заиста могуће) у целости пренет на терен дипломатије и међународног права. Нико разуман не спори да су када је спољна политика у питању дипломатски и правни начин тражења повољног решења најефикаснија и најцелисходнија средства која нам стоје на располагању. Такође је

Пише: Марко Ђурић
недеља, 28 фебруар 2010 13:23

евидентно да су одређени, макар и стидљиви кораци (имајући у виду све специфичности нашег тренутног положаја) у том правцу и предузимани. Није, међутим, потребно бити превише проницљив да би се приметило да политици Београда у потпуности недостаје она друга, витално значајна страна која подразумева ангажовање најширих друштвених потенцијала како би се на мирољубив али истрајан, мудар, креативан и добро осмишљен начин ситуација на терену, нашим радом, усмеравала у по наше интересе повољнијем правцу. Правцу који би превасходно подразумевао далеко активнији приступ оснаживању заједница у којима живе наши сународници, али и други који се и даље осећају нашим земљацима (има их!) на подручју Косова и Метохије.

Једна од ретких позитивних тековина контролисана маргинализације Косовског проблема која је на делу у нашем друштву је та што је он престао да буде полигон за обрачуна дневне политике, чиме нам је пружена прилика да хладне главе, смањеним тоном и без притиска креатора јавног мњења размењујемо мишљења о начинима за остваривање наших интереса. Садашња наша политика у свом унутрашњем сегменту, с обзиром на укупне прилике, јесте разумљива, али треба то отворено рећи - никако не и добра и никако не и једина могућа. Напротив. Пре би се рекло да је неактивност и недовољна заинтересованост за животне проблеме наших суграђана на КиМ и интерно расељених лица, једина немогућа политика, из перспективе декларативно прокламоване борбе за дугорочно остварење наших интереса.

Две године од самопроглашене независности и десет година од окончања ратних дејстава јесу тренутак да сведемо биланс и да себи, и нарочито онима који су за то првенствено одговорни поставимо не баш претерано пријатно питање куда то иде, и још више, шта то у пракси, на терену постиже наша косовска политика? Болно је очигледно да је за све ово време иницијатива на терену готово у потпуности препуштена другој страни. Дуги низ година наше деловање сведено је на несистематско реаговање на потезе друге стране, које по природи ствари има више него ограничене домете. Наступајући млако, у одсуству јасне идеје и без ширег плана увели смо себе, а да то од нас нико није очекивао ни тражио, у спиралу сталног узмицања и повратне апатизације. Морамо бити потпуно свесни да се на доњем крају те спирале, без обзира на све наше напоре на међународном плану (и подршку по овом питању појединих земаља којима смо због тога дубоко захвални) налази независна и међународно призната Република Косова. То је исход који никада, не само чињењем већ ни пропуштањем чињења не смемо прихватити. Једино што стоји између нас и амбиса у који би се суовратили наши национални интереси уколико би се оваква творевина оснажила и конвалидирала, током времена, јесте наш народ који и данас у немогућим условима опстаје на Косову и Метохији али и ништа мање значајно - степен наше одлучности да активно и опипљиво радимо у његову корист.

Наша досадашња недовољна активност је, треба и то отворено рећи, великим делом - наш сопствени избор. Интерес великих сила које су инспирисале и подржале сецесију усмерен је у правцу промовисања косовске државности, са искључивом идејом да таква пара државна творевина игра своју, њиховим интересима уподобљену, улогу у политичкој и безбедносној архитектури региона. Овај њихов циљ није до самог краја подударан са циљем албанских екстремиста, који поред свега наведеног желе и да униште или протерају преостало српско становништво и уклоне све трагове нашег постојања на том нашем исконском простору. Спонзори независности преузели су на себе обавезу јемчену бројним документима и правоснажним споразумима (стоји аргумент слабости и јаловости међународног права али су овакви акти ипак одраз политике) да омогуће опстанак и повратак Срба и других неалбанаца на простору КиМ, а њихова јавна мњења без обзира на све спинове прилично су алергична на сцене масовних убистава и рушења верских објеката, и то чак и оних који представљају светску баштину УНЕСКО-а.

Морали бисмо на далеко активнији, али и практичнији и прагматичнији начин, да користимо управо тај трагично узак, али ипак постојећи маневарски простор, који нам је остављен за наше постојање на подручју Косова и Метохије. Колико год Косово по много чему заиста било случај *sui generis* (наравно не у оном смислу у којем то воле да истичу заговорници независности) прегршт је примера замрзнутих конфликта из којих можемо извучити поуке, црпсти идеје и напајати се инспирацијом.

Требало би на пример, да нас застиди чињеница да влада Азербејџана још од средине деведесетих води политику која ће јој омогућити да се, чим се за то преговорима створе услови, комплетно исељено азерско становништво врати на подручје Нагорно Карабаха. Уместо да интерно расељено азерско становништво препусти трајном утапању и натурализацији у ионако сиромашна села и градове остатка Азербејџана, влада у Бакуу је знајући од коликог ће значаја то дугорочно бити за њену позицију, одлучила да за протеране, дуж границе формира насеља која по структури становништва одговарају насељима у Нагорно Карабаху из којих расељени долазе. У овим насељима чувају се и негују локални дух и култура, а њихови становници заиста су спремни да се по стицању услова врате у своје оригиналне средине. Треба додати и то да Азербејџан има далеко мање повољну позицију од Србије када су у питању формалне гаранције повратка интерно расељеног становништва. Из перспективе косовског проблема могућности за приступ по узору на наведени пример давно су исцрпљене, можда због тога и само поређење на први поглед делује утопистички. Али наведени пример више него јасно показује колико далеко су државе које су се нашле у за свако друштво ретко трауматичној ситуацији дужне да оду, да би се на плодотворан начин суочиле са ситуацијом.

Пише: Марко Ђурић
недеља, 28 фебруар 2010 13:23

Држава Израел, у ери свог настанка, када су се све велике силе, британски колонизатори и целокупно арапско становништво, не устежући се и од бруталног насиља, енергично противили повратку јевреја, вечита је инспирација за оне који теже повратку на своју заветну земљу. Министарство за Косово и Метохију морало би да буде спонзор не једног научног рада који се тиче Кибуца, Мошава, и других до перфекције доведених облика јеврејских насеља која су, минуциозно водећи рачуна о свим детаљима, створена са само једним циљем – омогућити опстанак народа у потпуно непријатељском окружењу.

Министарство за Косово и Метохију морало би, ако нам је до овог виталног питања заиста стало, да заправо буде најсавременији орган државне управе. Уместо јаловог резервоара за партијске кадрове оно би морало бити кошница креативне енергије и извор непрестане активности, која би заиста оправдала и његово постојање и не мала средства која се у вези са тим издвајају. Да је макар и једним промилом овако не би се десило да нашег министра полиција привремених институција пониженог враћа до административне линије, а да је при том то последица чињенице да уопште није искоришћено право предвиђено споразумом Човић-Хакеруп, да се чланови Координационог центра за КиМ (дакле и они чланови који су званичници Србије) могу кретати слободно по територији Космета.

Неће бити ни да су за то што је у Сиринићкој жупи, на чистим падинама Брезовице и Шар планине изумрло сточарство криви само Албанци и међународна заједница. Неће бити да су за неправилно и нецелисходно трошење новца на Космету, како покушава да нам се представи, криви само људи који тамо живе. Зар је могуће да смо у ери борбе идеја и информација Радио Телевизију Приштина плаћали да не ради ништа, и онда је угасили? О чему то говори? Намера овог текста није да критикује, већ да подстакне унутар српски дијалог.

Професор Рафаел Израели, једно од највећих имена Хибру Универзитета у Јерусалиму, иначе ватрени противник косовске независности, једном приликом ми је рекао: „Није ми јасан ваш недостатак самопоуздања. Кроз историју сте били суочени и са већим искушењима од данашњих из којих сте успешно излазили урезајући нова искуства у колективно памћење. Тада сте успевали јер сте знали шта желите, и нисте се бојали да желите и више него што мислите да је у датом тренутку могуће. Косово неће бити ваше ако само машете празним папирима, заставама и организујете митинге. Биће ваше онда када о њему будете ћутали, али га осећали и на његовом повратку предано радили, и ако вам је заиста тако стало, на њему и живели. Косово ће на дуги рок имати онај коме је више стало.“ Дуго након тога су ми у ушима одзвањале ове речи професора Израелија, који је управо тих дана био гост међународне студентске и научне конференције о статусу КиМ на Правном факултету у Београду, у чијој сам организацији

заједно са неколицином колега учествовао.

И заиста, као и увек до сада кроз српску историју, Косово остаје вододелница од које воде два пута. Један који подразумева трансгенерацијски пројекат који налаже да у наредним годинама и деценијама пробудимо креативну енергију која се крије у колективном уму сваког (а поготово нашег, историјским изазовима и искушењима намученог) народа. Да у различитости окупљени, око тог поштовања вредног циља, наставимо да постојимо и на Косову и изван њега, градећи себе изнова као колективитет на сваком послу који у вези са тим предуземо. Други пут подразумева затирање конститутивног мита око којег је наш народ вековима био окупљен са несагледивим дугорочним ефектима на друштвену кохезију, који се само могу огледати у даљој разградњи и осипању. Јер, конститутивни мит историјски зрелог народа заиста не може бити нарушен отимањем територије, али ако без њега останемо тако што ћемо га сами одбацити, ни нама ни будућим генерацијама неће бити могуће да дамо одговор на питање шта је то што чини везивно ткиво наше нације. На нама је, као и обично, да одаберемо ком ћемо се царству приволети.